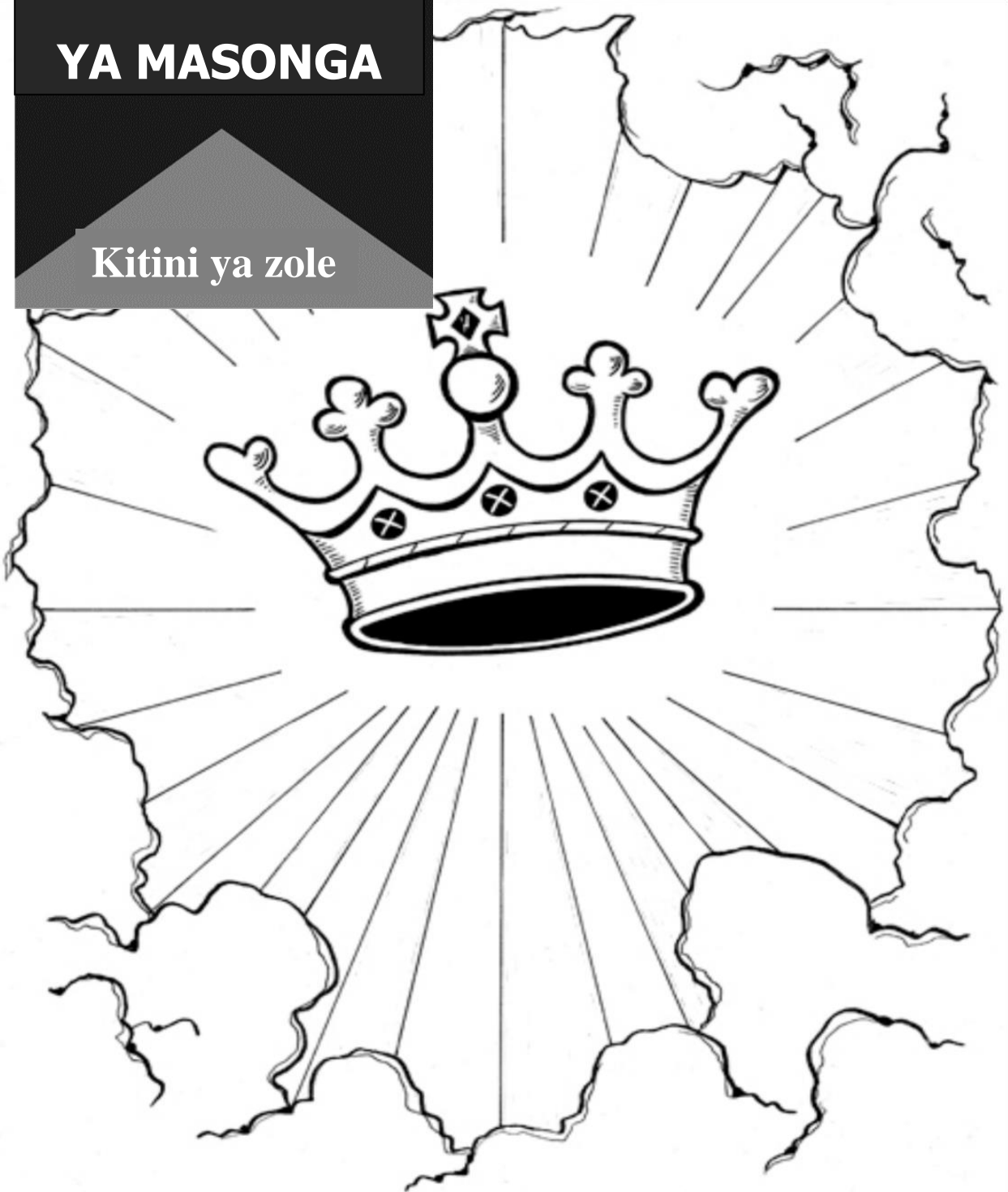

**KUSOBA
NA KATI
YA MASONGA**

Kitini ya zole

**KIMFUMU YA NZAMBI
MUKANDA YA MWANA NZONKANDA**

DILONGI YA ZOLE : BIMVUKA YA KIMFUMU YA NZAMBI

2.1 masolo me tadila kimvuka

Muntu mosi kuendaka na buala mosi na insi ya Inde, yandikuyufulaka bantu nde kana yezu kuvandaka mfumu ya buala na beno, buala na beno zolaka kuvanda inki mutindu ? UMRAI nkento mosi ya buala yina, yandi vutulaka mvutu nde : kana yezu kuvandaka mfumu ya buala na beto, buala ta vanda na ludisadisuta ti luzingu ya kimvuka. Kulandisama na mvutu ya mama yai, bo salaka kimvuka ya bantu yina ta alaka mambu me tadila mavimpi mpi kimvuka ya nkaka ya bantu yina ta talaka mambu me tadila lusadisuta na kati ya buala. Bmvuka yai ya bo salaka manisaka mampasi mingi ya bo vandaka nay o na kati ya buala na bo.

Na insi ya Uganda, ba mama mosi kuvandaka kutanga na nzonkanda ya bo ke longukaka mambu ya bibliya, bo basisaka ngindu ya kukumisa buala nab o, bonso buala yina ya yezu kele mfumu. Bo salaka kimvuka ya bantu ye bo yantikaka kukatula mvindu na kati ya buala. Bo kotaka tin a bifulu ya bantu ke nuaka ba malafu. Buala mumvimba kusepelaka na dibanza yina ye buala ya mvimba kukotaka na kisalu yina. Kompani ya bulamatadi yina ke katulaka mvindu na kati ya buala kukotaka mpi na dibanza na bo. Ti nsuka-nsuka bo kutungaka zandu mosi ya nene ya kitoko mpi ya bunkete kibeni. Buala ya mvimba kusobaka mutindu ya kuzingila sambu na ngindu ya ba mama yai kubasisaka. Ba mama yai kusadilaka mabanza ya kimfumu ya nzambi.

(awa beno basisa ba ngindu)

- Inki mambu me luta na masolo yai?
- Masolo yai me songa beto inkimutindu bantu yai zolaka kuzinga na buala na bo bonso yezu ke zodila. Sambu na inki bo salaka mpila yai ?
- Inki bisalu ya mpa bosalaka na buala na bo ?
- Na inki mutindu beto mpi kkufuana kusala yo na bimbuka na beto ?

DILONGI YA TATU : MFUNU YA KIMFUMU

2.2 Tala-tala ya mfunu ya kimfumu

Mambu	Mikapu ya biblia	Mutindu beto ke sadilaka mambu yango	Mutindu kimfumu ya nzambi ke zodilaka yo
Mutindu ya kuzinga na makuela	Colossiens 3:21 1 Pierre 3:7 Ephésiens 5:25, 28,33		
Mutindu nkento fuete vandila na makuela	Genèses 2:18 Ephésiens 5:22-24,33		
Mutindu ya kuzinga ti bana na kati ya dibuta	Psaumes 127:3 Ephésiens 6:4		
Mutindu ya kuzinga ti bampangi ya nkaka kele na nziunga na beto	Mattieu 22:36-40 Luc 10:25-37		
Mutindu ya kuzinga ti bambeni na beto	Luc 6:27-31		
Mutindu ya kumonina kisamlu ya beto ke sala	Colossiens 3:22-4:1 Ephésiens 6:7-8		
Mutindu ya beto fuete zola kibansala na beto kuvanda	Psaumes 24:1 Gen 1:28-30 Genèses 2:15		
Kima ya kuluta mfunu	Matthieu 6:25-34 Matthieu 22:36-40		
Mutindu ya beto fuete mona mambu me tala bamvumbi ti lufua	Jean 11:25-26 Hébreux 2:14-15 Révélation 1:17-18		
Inki mutindu beto fuete vanda kana mpasi me buila beto	Luc 9:22-23 2 Corinthiens 1:8-11		

DILONGI YA IYA : MFUNU TI KISALU YA KIMFUMU YA NZAMBI

4.1 Benosolula na kimvuka ya fioti

Mikapu ya biblia yai ke longa beto inki na yina me tadila kisalu ?

- 2 Thésaloniciens 3 :10-12
- Proverbes 10 :4
- Proverbes 19 :15
- Proverbes 21 :25

Keti mikapu yai ke longa beto mutindu ya beto fuefe sadila kisalu ?

- 1 Corinthiens 10 :31 : kupesa nzambi lukumu.
- Colossiens 3 :23 : sala kisalu na nge, bonso nde nge ke sadila yo nzambi.

DILONGI YA TANU :KUTUNGA KIMFUMU YA NZAMBI

5.1 Kisalu ya dibuta

Dibuta ya bakristu fueete vanda na lusuasanu

Ntangu muntu yai kukumaka na buala yina, bantu yonso vandaka kusambila kaka na dibundu ya ba hindou. Buala yango kutungamaka na zulu ya ngumba mosi ya nda na zina ya Himalaya, nzadi mosi ya nene kuvandaka na nsi ya ngumbva yango. Na pene-pene kuvandaka na kompani mosi, ya nene kusalaka bilanga mosi ya nene ya thé. Bantu ya buala yina yonso kuvandaka kusala na kompani yango. Kansi mbongo ya bo vandaka kufuta bo kuèvandaka fioti kibeni yo vandaka kulunga ve sambu na luzingu na bo. Ba inzo yonso ya buala kuvandaka ya mbote ve, yo tungamaka na ba manzanza ya nkulu kibeni ti na ba nti. Madidi kuvandaka kuniokula bon golo kibeni. Buala ya mvimba kuvandaka na ba kabiné ve. Bana ya fioti kuvandaka kutambula makulu-ngulu ; bana yonso tu mavumu kuvandaka ya kuvimba. Bo vandaka kulamba madia na ba nkuni na zulu ya matadi. Ba nsusu kuvandaka kutambula na buala ya mvimba ti kukota na kati ya ba nzo ya bantu ke zingilaka. Buala kuvandaka mvindu kibeni. Ba nzo-nkanda kuvandaka ntama na ba kiolmetres zole ; yo lutaka ntama mingi sambu na bana ya fioti ; yo yina bana mingi na buala yina kuvandaka kulonguka ve. Ba, buta mingi kuzabaka ve kutanga ti kusonika. Bilanga ya ndunda kuvandaka ve. Masa mpi kuvandaka mpasi sambu yo vandaka ntama na ba kilometres zole. Ba tiyo kuvandaka kubenda masa kuvandaka ya kufua ; mbongo ya kubongisila yo kuvandaka ve. Mvula mpi kuvandaka kunoka mingi ve ; kaka na nsungi ya bo vandaka kubasisa loso na bilanga. Bo vandaka kusambila ba nzambi mingi na mbala mosi. Na kati ya buala na bo biteki ya tu binzambi-nzambi yango kuvandaka bifulku yonso. Kana bantu ke zola kudia bo vandaka kukue bikila mpi biteki na bo madia sambu bo kuwila bo makasi ve. Bo vandaka kukwikila nde luzingu ya mbote bo ta baka yo kaka na luzingu yina ta kuisa na nima ya lufua, na ntangu ya bo ta butuka diaka na mavumu ya bantu ya nkaka. Bo vandaka kusala yonso na kusadila tu binzambi-nzambi yina. Bo vandaka kuwa boma nde kana ve bo ta kumisa bo ba mpuku to ba mbua na luzingu yina ta kuisa na nima ya lufua. Bo kumaka bonso bantu kele na mutambu.

Muangisi-nsangu ya nzambi yai kukuendaka na buala yango zina na yandi kuvandaka tata LEPCHA. Na luzingu na yandi ya kimukristu bo kulongaka bo inki mutindu nge lenda kusadisa bantu na kusoba nzingulu na bo, mvandilu na bo, ti mavimpi na bo na ngonda mosi kaka. Yandi kubakak lupangu na buala yango. Lupangu na yandi, kinkuku na yandi yo kuvandaka ya kitoko ye mpi ya bunkete kibeni. Yandi kuvandaka ti ka mua kifulu ya kusansa ban susu, yandi vandaka ti masamba na yandi ya ndunda. Bana na yandi kuvandaka kudia mbote, yandi vandaka ti kabiné na yandi ya kitoko. Nitu ya bana na yandi kuvandaka kitoko kibeni, kuluta bana ya nkaka. Yandi kusalaka ba tiyo kima mosi ya kubumbila masa ya mvula.

Bantu ya nkaka ya buala kumonaka mambu yai ye bo kusalaka bonso yandi. Yandi kuvukisaka bantu sambu bo kubongisa ba tiyo ya masa yina kubebaka. Bantu yonso kusalaka bonso

yandi ye mpi buala ya mvimba kukumaka bunkete. Dibuta na yandi kuyantikaka kulonga bantu kutanga ti kusonika. Nsuka-nsuka bo kumaka ti ba nzo-nkanda na kati ya buala. Bo kumaka mpi ti nzo-nzambi na bo ya bakristu na kati ya buala. Bantu kumaka kusadila yezu-kristu.

Bubu yai na buala yina bantu me kumaka ti luzingu ya mbote kaka sambu dibuta ya muntu mosi kuwaka mpasi na ntima na mutindu bantu kuvandaka kuzingila na buala yina. Ba buala ya nkaka ya pene-pene mpi kulandaka nsadilu na bo. Ye ba buala mingi kusobaka nzingulu na bo na mavimpi ti na ki-mpeve. Bubu yai ba pasteurs ya insi ya Inde me kusalaka kimvuka na bo na zina ya “ EGLISE-AGAPE “. Ye mpi mabundu yai yonso me kukotaka na kimvuka yina. Tala, kana dibuta mosi kele ti kimonidi ya mambu bonso ya tata LEPCHA, mambu ya nene lunga kusalama mpi na kimvuka ya buala na bo. Kana bantu kusala luzolo ya nzambi ti bo kundima kusqala kimonidi ya nzambi me kupesa bo, buala nab o ta kusoba bonso buala ya tata LEPCHA.

Luzingu ya mabuta mingi me kusoba, sambu na kulanda mutindu dibundu ke kuzodila. Yo ke salama na nzila ya kupesa malongi na bantu yina kele na ntwala na kati ya mabundu yina kele kusalama ya mpa. Yai kele kisambu na beto sambu nde bo kuvanda mbandu ya mbote sambu na bimvuka ya bantu na bilumbu ke na kuisa.

- Inki mambu me kusoba na buala yai n anima ua nsadilu ya tata LEPCHA?
- Inki mutindu yandi me kotisa kusoba yai na kati ya buala?
- Inki mutindu yandi yantikaka?
- Na inki mutindu bantu kulandaka mbandu ya tata LEPCHA?
- Inki mutindu nge lunga kuma bonso tata LEPCHA na buala na beno ?

DILONGI YA TANU:KUTUNGA KIMFUMU YA NZAMBI

5.2 Inki mutindu kuvanda muntu yina ke tunga kimfumu ya nzambi

1. Yantika ntete na nge mosi

Kitini ya ntete ya kutunga kimfumu ya nzambi fueete yantika na luzingu na nge, na dibuta na nge, na dibundu na nge, na kimvuka ya buala na nge. Zaba y onde ntoto ya mvimba me tula meso na nge.

- Keti nge kele ya kuyilama sambu nzambi kusala na nzila na nge ? keti nge me yilama na kulemfuka na nzambi na mambu yonso me tadila luzingu na nge ?
- Inki kima mosi to zole nge lunga kusala na mposo yai sambu ke tomisa luzingu ya buala ?

2. Longa dibuta na nge ye pesa bo kikesa na kusala yo

Na mutindu nge me yantika kusadila kimfumu ya nzambi na mambu yonso ya luzingu na nge, yo kele mfunu mingi na kupusa mpi dibuta na nge na kusala mpila mosi. Bonso beto ke tanga yon a Deutéronome 6:7, beto fueete longa mabuta na beto ntangu yonso. Sala yonso na kulonga dibuta na nge, yina ya nge ke sala, tubila bo na kusosa inki mutindu bo lunga kusadisa bampangi ya nkaka. Kuvila ve mambu yange bakaka lukanu na kusala na dilongi yai me katuka kuluta na bitini yonso iya, ye mpi kusadisa dibuta na nge na kukuenda na ntwala.

3. Lomba na nzambi ya kusala na nzila na nge, sambu yo pesa bampangi ya nkaka nzala ya bo mpi kusala bonso nge

Yantika kusambila nzambi yandi kusadisa nge na kuvanda muntu yina ke bendaka bantu ya nkaka na kusala bonso yandi. Sosa ntangu yonso bifulu yina ya bantu kele na mfunu ya kima mosi, na nima lomba na nzambi yandi kusonga nge inki mutindu nge lunga kusadisa bo. Nzambi kele ntangu yonso pene ya kusadisa beto sambu beto kutunga kimfumu na yandi. Yandi ta tadisa beto mutindu ya beto fueete sadisa bantu, kana ntangu ya kusala yo me kulunga.

4. Kusadisa bampangi ya nkaka

Beno kukikotisa na bisalu ya luzolo ye beno sosa mitindu ya nkaka ya kusadisa. Ata nge kele kudimona bonso muntu kele na mpila vey a kusala mambu ya mingi, nge fueete sadila dikabu yina kele na nitu na nge yina ya nzambi kupesaka nge sambu na kusadisa bantu ya nkaka. Kaka mutindu nge kele na kusadisa bantu, nge ta yantikaka na kukuenda na ntwala ye mpi nge ta baka ngolo ya kusala diaka ya kuluta.

DILONGI YA NANA : BITINI YINA TA KUISA NA NIMA

8.1. Bitini me bongisama sambu na bisalu ya luzolo

Bitini me bongisama sambu na mambu ta salama

Kitini ya ntete : bisambu

Kima ya ntete ya kusala kele kusambila. Beno baka sesepi ntangu ya kusambila? Beno lombamba na nzambi yandi songa beno inki beno lenda sala sambu na ba ngindu na beno ya kisalu.

Kitini ya zole : kuvukisa bangindu sambu kisalu mosi kusalama

Beno baka lukanu ya kusala “ngindu ya kisalu mosi”. Beno tala-tala bangindu yina ya beno basisaka na dilongi ya “nzambi ke zolaka nde dibundu kusadisa bantu” ye mpi na dilongi ya “inki mambu bimbuka na beto ke na yo mfunu”? na nima beno yonso kumosi, beno yukana na diambu yina ya beno ke kundima nde nzambi kele zola beno sala yo. Kana beno me kuzua yina ya beno lenda sala. Beno tala kana na kati na yo, kele ti mamabuya beno lunga salana kilumbu mosi to zole kaka. Kana kima kele ve, beno bandulula bitini ya ntete mpe ya zole.

Kitini ya tatu : kubaka lukanu ya kusala yina kele mfunu kibeni

Na ntangu yai kele kuisa, beno yantika na kubongisa yina ya beno fuete sala. Ntete-ntete beto fuete yukana kumosi na yina ya beto fuete sala, bantu ya beto ta sala nab o kisalu yina, inki bisadilu beto ta vanda nay o mfunu, mikanda ya ya bulamatadi... Na kusala mambu yai mbote, beno sadila mukanda ya ntalu, na buku na beno ya balongoki. Kana beno me tula na ndonga ya ntete mambu ya beno ke na yo na mfunu, nde pana beno fuana kutala nani ta natisa beno, ye mpi na inki ntangu mambu yonso lunga vanda ya kulunga.

Kitini ya iya : kusala manaka ya kisalu

Kana beno me manisa na kubongisa mambu ya beno ta sala, beno lunga ntangu nyai kusala manaka ya kisalu, na kulanda ndonga ya bilumbu na manaka na beno. Na mpila nde beno zaba nani ta sala kisalu kingandi ye mpi yo ta salama inki kilumbu. Beno pona muntu mosi yandi vanda ntwadisi ya kisalu yango. Muntu yango kisalu na yandi ta vanda kuzabisa muntu yonso ntangu ya kisalu na yandi kilumbu mosi na ntwala, kutala kana kisalu yango me salama, kutala mpi kana mpasi kele to kana mfunu ya lusadisu kele na kisalu yango.

Kitini ya tanu : kusambila (bisambu)

Kana beno me manisa kusala manaka ya kisalu, beno kota diaka na bisambu. Beno lombamba na nzambi yandi kuyika mambu ya nkaka na zulu ya ba ngindu na beno ye mpi yandi sala nde mvutu ya mbote kusalama na kisalu yina sambu zina na yandi kubaka lukumu. Na nima ya mposo mosi to zole, ntangu ya beno, ke bongisa kisaku yango, beno fuana diaka kuota na bisambu sambu nzambi kusadisa beno na kisalu yango.

Kitini ya sambanu : beno basisa mabanza ya kisalu yina fueete kusalama

Kitini yai me bika kele ya kubasisa mabanza sambu na kisalu ya beno bongisaka ? Beno yantika kilumbu yango na bisambu ?kuvilana ve nde beno ke sala mambu nyai sambu na kumonisa luzolo ya nzambi kele na yo sambu na kimvuka ya buala na beno. Beno sala yonso sambu nde ngindu na beno kubika kaka mutindu yina.

Kitini ya nsambuadi : kotalulula kisalu ti kusonga yo na bayina kulongaka beno

Kitini ya nsuka kele kusonga kisalu na bayina kulongaka beno mambu yango ye mpi kotalulula diaka kisalu yango.

- Sambu na inki beto fueete kotalulula diaka kisalu ? – sambu yo ke sadisa beto na kulonguka. Yo ke pesa beto mayele na kubongisa na mbala ke kuisa kifulu yina ya beto salaka mbote ve. Yo ke kisalu ya nda ve. Kaka kuvutula mvutu na ba ngiufula yai :
 - Inki me salama mbote ?
 - inki me salama mbote ve ?
 - inki beto lenda bongisa na manaka yai ya beto salaka ?
 - keti kele ti mambu beto vandaka kuingila ?
 - kana yo me salama ve, sambu na inki yo me salama ve?
 - keti nzambi me baka lukumu ?
- Muntu me pesa malongi yai yandi kele na mutindu ya beno fuana kupesila lapolo na beno.
- Sambu na inki beto kufuete kusala lapolo ?
 - Na mukanda ya Marc 6 :30, beto ke mona mutindu balongoki nkupesaka yezu lapolo na kisalu ya bo salaka.
 - Yo kele songa nde beto kele bantu ya luzitu ti ya ke vutulaka matondo na bayina kulongaka beto ti kupesaka beto mikanda ya kulongukila ti balongi ya kulongaka beto.
 - Lapolo ke pesa beno nzila ya kukabula ti ba mpangi ya nkaka kisalu ya beno salaka ye mpi ku ta kimbangi na mutindu nzambi me kusadisa beno na kisalu.
 - Yo kele mpi nzila sambu bantu kupesaka beno malongi kuzaba kana nkakatani kuvandaka sambu na mbala ya nima bo zaba inki mutindu kubongisa yo.